

Tekst: Tomm Kristiansen
Illustrasjon: Sven Sønsteby

DET er ikke helt greit å være prest når moren til et nyfødt barn oppsøker prestekontoret og vil at datteren skal hete Mazurka. Og verre er det når presten i vedkommende tilfelle lyder etternavnet Halling. Argumentene mot å oppkalle barn etter lystig dans blir i slike tilfeller lett gjennom-siktige.

Men det skjedde i sin tid, og det var prost Honoratus (!) Halling som for-handlet med den danseglade mamma.

Sjelden blir norsk geistlighets dip-lomatiske evner satt slik på prøve som når foreldrene vil gi barnet navn etter en ellers artig svingom, men det går faktisk ikke en dag uten at en eller fle-re prester må skuffe stolte foreldre med nei, dessverre, og beklager så

meget når de ønsker barnet skal opp-kalles etter kjendiser, dyr, steder eller begivenheter. Vår navnelov er enkel, i tillegg til at den er svært så vanskelig å etterkomme. I loven heter det om for-navn at man ikke kan velge slike som allerede er i bruk som slektsnavn og som ikke opprinnelig er fornavn. Dess-uten skal man ikke velge navn til sine barn «som det er fare for kan verta til ulempe for den som har det».

Man kan spørre seg selv, presten el-ler departementet: Hva er ulempe? Manmåregne med, hvis man eksempel-vis vil hete Åse, i ung alder å bli kalt både påse og pudderdåse. Unge her-remenn i barneskolealder med navnet Nils er troligvis kjent med alternati-vene Pils og Mils og Hils. Vi vet ikke om han har hatt problemer med sitt navn i yngre år, den byråsjef som stel-ler med disse sakene i Justisdeparte-mentet til daglig. Selv sier han, Gaute Gregusson, at ulempen mest har vært at posten i enkelte tilfeller er havnet på Island grunnet ufullstendig adres-

se. Hans tilknytning til øya ligger imidlertid godt utenfor 50 milsgren-sen.

BYRÅSJEFEN passer på at man ikke blir hetende plagsomme ting, eller for å si det litt mer seriøst med hans egne ord:

— Det er presten, eventuelt folke-registeret, som i første omgang enten godkjenner eller nekter navnevalget. Blir navnet nektet, kan avgjørelsen påklages til Justisdepartementet, som har utgitt et rundskriv med liste over behandlede navnesaker i tidsrommet 1923—1970. Listen forteller hvilke av de forelagte forslag til navn som er lovlige, forbudte, tvilsomme eller til-latte når de brukes sammen med an-net fornavn. Listen har ikke unngått å bli hetende svarteliste, registrerer Gregusson.

Mange mener den sorte liste hører med til det mer positive som er kom-met fra Justisdepartementet. Ikke minst prestene er takknemlige over å

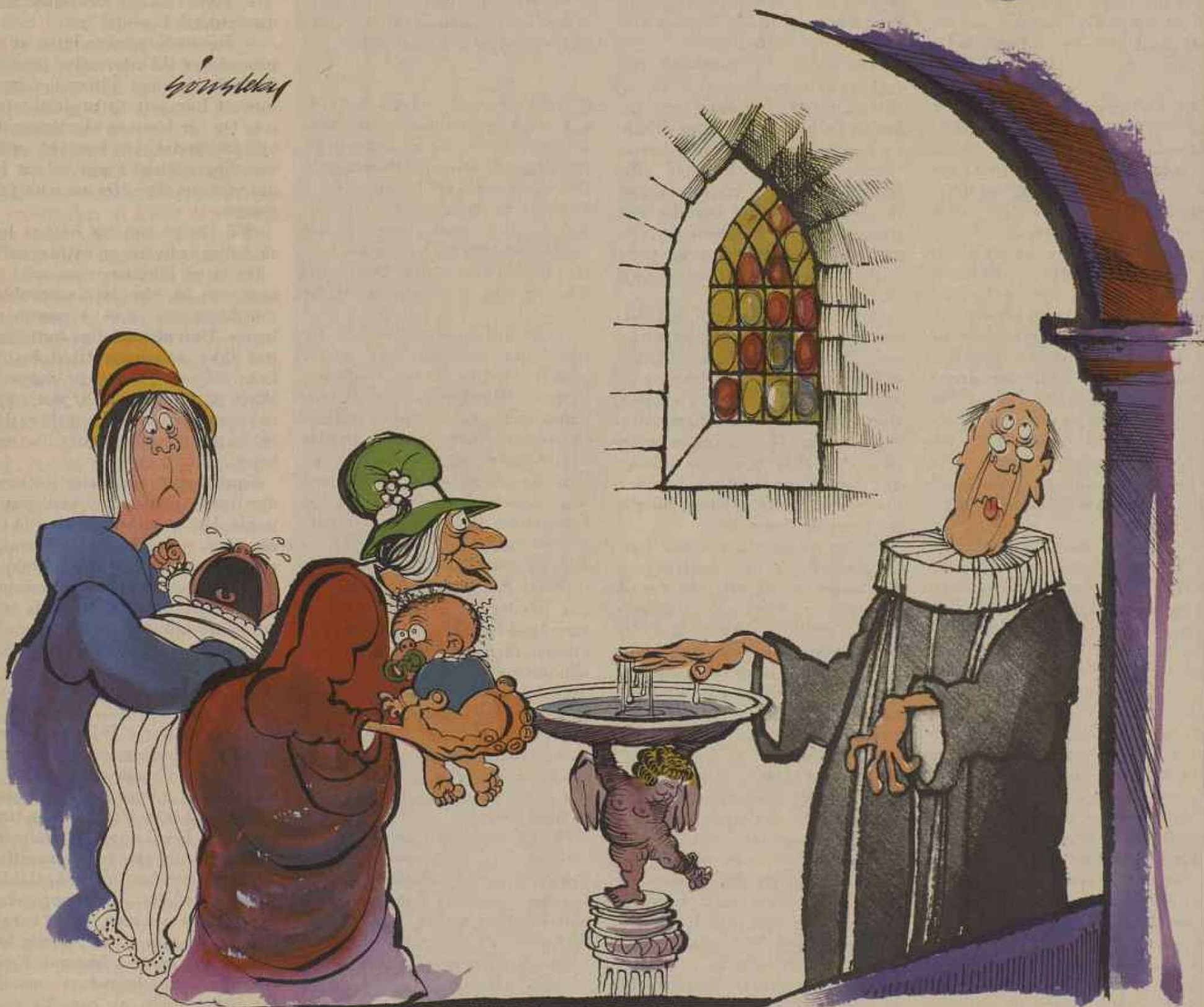
ha i hånden en lang liste over navn som ligger i grenslandet mellom for-budt eller tillatt. Det var verre den-gang prestene måtte stille med avgjørelsene på egen hånd. Men fort-satt er det vanskelig. Ikke alle prester er like påpasselige, og lar snille, vel-klingende navn bli satt på nyfødte små. Navnene kan være ulovlig valgt, og konsekvensen kan bli navneskifte, selv om barnet er døpt.

— Det er blitt innlevert søknader om å kalle sitt barn Bach, Grieg, Jus-ter, Kierkegård, Reuter, Roosevelt, Rosenkrantz, Wagner, Willoch og Wergeland. Alle søknadene er avslått fordi navnene er i bruk som slekts-navn, forteller Gregusson.

Det er også forbudt å kalle sine barn for eksempelvis Bie, Due, Drage, Hals og Korn. En søknad om å kalle sin sønn for Hauk ble imidlertid aksep-tert.

Vi vet ikke, men skulle anta det fra tid til annen må være tildels ganske humorfyllt i det departementskontoret

Navnet skjemmer... ingen?

«— Fruktkrem Olsen?»

som har med navnesaker å gjøre. Riktignok har man skjema å gå efter når navnesøknader skal skrives, men iblant strekker ikke skjemaene til. Det har hendt at navnesøkere med anti-skjemagemytt har sendt ansøkninger i form av lange og leseverdige dikt eller mer stillferdig og nennsomt som følgende brev fra Ragnhild Øvrebo til den daværende justisminister, som vi har fått Ragnhilds tillatelse til å gjengi:

Kjære Elisabeth.

Kan jeg få hete Josefine? For jeg synes det er så nydlig. Nå heter jeg Ragnhild Øvrebo, 2270 Flisa.

Hilsen Ragnhild, 8 år.

Vi merker oss pikens taktfullhet. Hun nevnte ikke fru Schweigaard Selmers første fornavn, Ragnhild. Statsråden sendte brev tilbake med hilsen og skjema.

Navnelovene av 1923 og 1964 har bidratt til å sanere meget av den frodighet som tidligere kunne gi grunnlag for selsomme navnevalg. Vi fant de sterkeste eksemplarene i Nord-Norge. De er døde nå, de fleste av dem, men det er ikke lenge siden folk i vår nordligste landsdel bar fornavn som var hentet fra prester og andre embetsmenn, kroppsdeleger, medisiner og tekniske nyvinninger. Den mest kjente er piken som ble født i utrygt vær og ble døpt Nordvesta Orkana Generalstorm. Underveis fra USA til gamlelandet i 1905 fikk en kvinne barn, og grunnet omstendighetene ble barnet hetende Norgia Republikka Atlanta. Barn ble også oppkalt etter tidspunktet de ble født på. Derfor ble den pike som ankom vår jord mellom annen og tredje juledag selvfølgelig kalt Anna Trehjula. En annen var uheldig og ble født på morens fødselsdag. Navnet ble Anna Gebursda. Og så videre: Avguda, Parafina, Rullegardine, Alibi, Serup, Agurk, Fordel og Ildevind.

Og dette er ikke det verste. Hva sier De om følgende samling navn: Elenius, Rosette Klosetta, Urinius, Nafalin Anus og Stinken Dass! La oss heller ikke glemme herrene Hermetikk Pedersen, Fruktkrem Olsen, Hans Margarinsen og Roman Fines Jaboksen.

Aldri i verden ville disse blomster få innpass under godkjent-rubrikken i skjemaene til Gregusson i Justis. Likevel er det ikke få merkverdigheter man har lov å hete. Man kan døpe sin sønn til Honoré og sin datter til Vil-møy, og skulle man få en sønn til, kan han få navnet Kjønlich, selv om dette er en utgave man vil fraråde. Skulle det bli pike av det, er det to muligheter som riktignok frarådes, de også: Kjærly eller Darling. Sekunda — derimot — er forbudt, efter at foreldre har søkt om å kalle sin datter for det. Valkyrie kan heller ikke brukes. Kall heller datteren Wilma. Det er lov...

Thundra og Stenbock er forsøkt med avslått. Røy, Tullik, Fnorre (det er ikke trykkfeil), Kam, Krappe, Jeger, Ilseng, Haralabos, Emelanhton, Dynfjæder, Lillegutt, Lillebror, Lillemor, Dundas, Dyrhus, Coucheron, Borti, Benkestokk og Conway! Det er satt rød strek under dem alle sammen. Noen fordi de opprinnelig er etternavn. Andre fordi departementet ikke ønsker å anerkjenne ødeleggelsen av barns oppvekst.

Mange vil nok være enig med oss i at folkene i navneavdelingen gjennom årene kunne vært enda hardere med rødblyanten. Følgende navn er nemlig sluppet gjennom nåløyet:

Appollonius (frarådes), Arpes, Badskje, Barfred, Bjerneving, Bortmann, Egidius, Gloria (frarådes), Julanda, Kastrup, Kjeller, Kleis, Mens, Gissur, Slitu og Wikar.

— De fleste av disse godkjente navnene er ikke opprinnelige fornavn, og når de i enkelte tilfelle kan ha blitt godkjent ved siden av mer vanlige navn, kan det skyldes navnetradisjon i den enkelte familie. Avgjørelsen ligger forøvrig opptil 50 år tilbake i tiden. Idag ville neppe slike søknader bli fremmet, langt mindre innvilget.

Det forekommer også de merkeligeste skrivemåter i navnefightene mellom foreldrepar og Justisdepartementet. Svartelisten forteller om eksempler på spesialutgaver av tradisjonelle navn: Wiwian, Sjarle, Rånny, Marijanne, Louyse, Klarry, Jaklin, Jänn, Jaadda og Harrigitt.

— Dette minner meg om at jeg for tiden leser Kirsten Langbos «Fem gode venner» for min yngste datter, smiler Gregusson. Kirsten Langbo er vanligvis ikke særlig departemental i formen, men her låter hun nesten som det omtalte rundskriv fra 1970:

«Fra småtroll-husene spratt de ut, Tipsi, Kanotti, Vanilla og Fnut, Emse, Kolemse og Florian, Haballatut, Dinkel og Dorian.»

Hvilket bekrefter sannheten i det gamle ord om at grensen mellom virkelighetens og fantasiens verden er vel så flytende som noe annet. For den saks skyld kunne jeg like godt underholde min datter med utvalgte emner fra Justisdepartementets navnerundskriv!

DEPARTEMENTET behandler ca. 2000 navnesøknader i året. Ønsker om å endre fornavn møter man forholdsvis sjelden. De fleste vil endre mellomnavn og slektsnavn. De som vil ha nytt fornavn, ønsker forandring, som oftest fordi de i lengre tid har brukt et annet, eventuelt en annen skrivemåte, ofte mot bedre vitende.

Er en mann døpt Mikkel, men kan dokumentere at han hele sitt skriveføre liv har stavet navnet som Michael, vil han normalt få søknaden innvilget. Ofte kan slike uoverensstemmelser skyldes misforståelse mellom foreldre og prest, navnet skrives galt inn i kirkeboken. Skrivemåten bør presiseres ved innmelding av barnet. Dermed unngår man tvilsspørsmål på det punkt.

Ved siden av at navneendringer kan ha rent praktiske formål, kan det ofte se ut som snobbeskap. Den som jevnlig følger med i navnebevillingene i Norsk lysingsblad har nok gjort sine refleksjoner.

— Jeg utelukker ikke at det har med snobberier å gjøre, sier Gregusson. Det har faktisk hendt at søkeren åpent og særlig har begrunnet sitt ønske med at han gjerne vil ha et «finere» navn. Om man ikke vil karakterisere det som snobberi, kan man kanskje si det med redaktør Syvertsen i Trangvikposten. Han kommenterer en av stedets menn som har tatt navnet efter en skute som årevis i forveien er gått ned: «Det at kalde sig op efter en forlist galleas, det er det man kaller anstaltmakeri!»

Saksmengden øket sterkt i departementet efter folketellingen for noen år siden. Folkeregistrene kom over merkelig og ulovlig bruk av navn, og mange brukte andre fornavn enn dem de var døpt med. Dessuten hadde flere endret skrivemåten.

— Er det riktig at navn følger motene?

— Det har nok prestene mer føling med enn Justisdepartementet. Men store idrettsstjerner blir ofte oppkalt. I 1950 måtte departementet avslå en søknad om å hete Hjallis. Da Gjermund Eggen tok tre gull i VM på ski var det, efter hva jeg har hørt, mange gutter som fikk samme fornavn som skikongen. Det var også endel piker

som ble døpt Marilyn dengang Miss Monroe var i skuddet.

VI har til nå konsentrert oss om de uvanlige navn. Nå gjenstår Hanssen, en fyldig familie på norsk jord. Vi spurte byråsjef Jon Håkon Skarholt i Statistisk Sentralbyrå om hvor mange sjele Hanssen vi har blant oss. Vi fikk følgende, tilnærmet korrekte regnestykke presentert:

Hansen med én «s» — ca. 75 000 kvinner og menn.

Hanssen med to «s»er — ca. 6000 kvinner og menn.

Tilsammen ca. 81 000 Hanssen'er.

Vi spurte også hvor mange av dem som heter Hans til fornavn:

Hans Hansen (én «s» i etternavnet) — 394 eksemplarer.

Hans...Hansen (ulike mellomnavn) — 1571 eksemplarer.

Hans Hanssen (med to «s»er) = 21 eksemplarer.

Hans...Hanssen (med mellomnavn) — 103 eksemplarer.

Tilsammen 2089 Hans Hansen'er.

Hvor mange Hans Hansen'er som er blitt forbyttet og derav opplevet pinlige, morsomme eller forbitrende situasjoner vet vi ikke. Men vi vet om en slik historie hvor det i en og samme oppgang bodde to med samme navn. Det hadde seg slik at begge hadde vært til legen, den ene for kikhoste, den andre for hjerteflimmer. Det ble forordnet medisiner til begge, men hostetablettene havnet hos hjertepasienten og hjertepillene hos ham med kikhosten.

Det gikk en uke før legen oppdaget forvekslingen. Pillene og tablettene var fortært, uten at pasientene var blitt friskere, snarere tvert imot. Det var da kikhoster'n sendte brev til Justisdepartementet og ba om å få nytt navn.

Statistisk Sentralbyrå har også et ord med i laget når navn skal settes på nye verdensborgere. I praksis er det også her mer arbeide med slektsnavnene. Byrået skal påse at barnets slektsnavn er i overensstemmelse med navneloven.

Sånt er det vanskelig å jukse med. Hvis man av presten ikke får lov å kalle barnet det man vil, er det liten vits i å smugle navnet inn bak døren i Folkeregisteret.

— Når barnet er født, skal melding straks sendes til fødselsregisteret, med gjenpart til Statistisk Sentralbyrå, sier byråsjef Skarholt. — Om barnet ennå ikke er døpt eller har fått navn, er etternavnet klart. Vi undersøker om det er korrekt. Hvis alt stemmer, sendes kopien til vedkommende sogn, hvor presten oppbevarer det til barnet har fått sitt navn. Og dermed er man registrert og har fått sitt navn skrevet i Statens bok. Rettene sagt på Statens magnetbånd.

BARN er ubarmhjertige, og professor dr. med. Leo Eitinger mener at det kan skape en kronisk nevrotisk tilstand for et barn om det får et uheldig navn.

— Et barn som får et uvanlig eller merkelig navn, vil straks skjønne at det har ved seg egenskaper som virker påfallende. De er ikke på linje med de andre. Barn kan bli hemmet, de føler genanse, tør ikke leke med de andre og tar på den måten skade av sitt navn. Foreldre som ønsker å gi barnet et sjeldent navn kan komme til å gjøre sine små en bjørnetjeneste.

— Har navnet mye å si for et menneskets identitet?

— Det er en del av identiteten. Utviklingspsykologen har sett at noe av det første et barn gjør, efter å ha identifisert seg med omgivelsene, er å omtale seg selv med det navn foreldrene har gitt det. Når barnet vokser opp identifiserer det seg med slektens og hjemmets verdiholdninger. Deretter bygges et eget «jeg» opp, og her har navnet noe å si. Avvikende navn kan skape vanskeligheter, selv om det nære miljø har akseptert det. Det er en side ved det å være anderledes. Hvis et barn har et ganske vanlig navn, vil ikke det føles å være noen spesiell del av identiteten. Er det derimot uvanlig, vil det være omvendt.

Unge, som er opptatt av komformitet, vil helst ikke hete noe ut over den jevne landevei. Kommer man over de 20, er det mange som ønsker å være seg selv og kunne ønske å ha et sær-egent navn.

Men før man kommer så langt, skal barndommen gjennomleves, og jeg tror nok begrepet «Navnet skjønner ingen» ikke er utarbeidet i overensstemmelse med rådende psykologi! ♪

«— Mitt navn er Snob Hhansen, — med to H-er.»